

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Kayseri Kültür ve Turizm Derneği adına
Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Dr. Ahmet KAYASANDIK

HAKEM HEYETİ

- Av. Nevzat TÜRK TEN** (Erciyes Dergisi Emektarı)
Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)
Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal GÖDE (Süleyman Demirel Ü'den Emekli)
Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'den Emekli)
Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'den Emekli)
Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)
Doç. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)
Doç. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)
Doç. Dr. Kudret ALTUN (Erciyes Üniversitesi)
Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)
Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı
Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8
38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com
erciyesdergisi@mynet.com
alimgercel@mynet.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

<i>Azerbaycan Türklüğünün Kahramanı Mehmet Emin Resulzâde (1884 - 1955)</i> Nurgül UZUNEL.....	1
<i>Yerin Dolmuyor (Şiir)</i> Filiz Altok DURAK.....	6
<i>İşte O Şampiyon İsmet Atlı'dır</i> Dr. Halil ATILGAN.....	7
<i>Âşık Şenlik ve Bazı Halk Şairlerimizde Türkçe, Arapça ve Farsça Anlayışı</i> Nail TAN.....	13
<i>Geceyi Seyrediyorum (Şiir)</i> Gamze NİĞDELİOĞLU.....	17
<i>Bir Kültür Buhranı Yaşıyoruz</i> M.Hâlistin KUKUL.....	18
<i>Nevruz Çiçeği Açarken!</i> Bedrettin KELEŞTİMUR.....	21
<i>Geleneksel Kültürümüzde ve Âşıkların Dilinde Çiçek</i> Yrd.Doç.Dr.Mehmet YARDIMCI.....	23
<i>Kalbinde Beraberce Yanalım (Şiir)</i> Oraz YAĞMUR.....	27
<i>Çanakkale Zaferi</i> Arzu KÖK.....	28
<i>Kurtuluş (Şiir)</i> Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....	29
<i>Sensizliğim En Ağır Yüküm Şimdi... (Şiir)</i> Oyhan Hasan BILDIRKİ.....	29
<i>Bir Kelime Bir Kültür: Dünya</i> Dr. Ahmet KAYASANDIK.....	30

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 7,5 TL

Yıllık abone bedeli: 50 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 90 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Orta Sanayi Bölgesi, Gazibey Caddesi, Nu.: 15 (Anatamir Karşısı) KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

Dilin en önemli özelliği, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir araç olmasıdır. Aynı dili konuşan insanlar, o dilin kurallarıyla o dilin kelimeleri üzerinden anlaşılır.

Dil, aynı zamanda bir gizli antlaşmalar sistemi olduğu için -yansıma kelimeler hariç- *dağa* niçin *dağ*, *denize* niçin *deniz*, *suya* niçin *su*, *taşa* niçin *taş*, *yola* niçin *yol* denildiği bilinmez. Dillerin doğuşuyla ilgili birtakım nazariyeler var ancak bunlar teori olmaktan öteye geçemiyor. Aynı nesneyi adlandırmak için farklı dillerde farklı kelimelerin bulunması da dilin gizli antlaşmalar sistemi olduğunun güzel bir örneğidir. Biz nasıl ki *taşa* niçin *taş* dediğimizi bilmiyorsak İngiliz niçin *stone*, Fars niçin *seng*, Rus niçin *kamen*, Arap da niçin *hacer* dediğini bilmiyor.

Her dilde o dili konuşan milletin kültürel değerlerini yansıtan kelimelerin bulunması kadar doğal bir durum yoktur. Bu özel kültür kelimeleri ve o dilin gramer yapısı aynı zamanda o milletin genetik kodlarını taşır. O milletin dünya görüşü, ahlak anlayışı, estetik düşüncesi, hukuk sistemi, örfü, âdetleri, gelenekleri, ruhu... kısaca kültürü, ister istemez kullandığı dile yansır. Dolayısıyla dil ürünleri, o milletin karakteristik yapısıyla, üstün özellikleriyle, zaaflarıyla ilgili çok sağlam ipuçları verir. Mesela, Bilge Kağan Anıtı'nın doğu yüzünde Türk kağanı şöyle diyor:

...*Türk, Oğuz beyleri, milleti işit: Üstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini, töreni kim bozabilecekti? Türk milleti, vazgeç, pişman ol! Disiplinsizliğinden dolayı, beslemiş olan kağanına, hür ve müstakil iyi iline karşı kendin bata ettin, kötü bâle soktun.*

Silahlı nereden gelip dağıtarak gönderdi? Mızraklı nereden gelerek sürüp gönderdi? Mukaddes Ötüken ormanının milleti, gittin. Doğuya giden, gittin! Batıya giden, gittin! Gittiğin yerde hayrın şu olmalı: Kanın nehir gibi koştı. Kemiğin dağ gibi yattı. Beylik erkeek evlâdını kul kıldın. Hanımlık kız evlâdını cariye kıldın... (Ergin, 1980: 38)

Şu birkaç satırda bile Türk'ün üstün meziyetlerinden ve zaaflarından bazılarını tespit etmek

mümkündür: Demek ki Türk'ün çok sağlam bir töresi var. Yalnız ne zaman disiplin ortadan kalktıysa ne zaman başına buyruk hareket ettiyse buna benzer durumlar Türk'ün başına hep gelmiştir.

Dille kültür, bir kâğıdın iki yüzü gibi değerlendirilmelidir. Bunları birbirinden ayırmak mümkün değildir. Dil, millî kültürün temel unsuru olarak bir yandan kültürü beslerken diğer yandan kültürden beslenir ve o millete ait kültürel değerleri sonraki kuşaklara aktarmada çok önemli bir işlevi üstlenir. Bir dilin gücünü, estetiğini, sınırlarını, söz varlığını da o milletin kültürü belirler. Bu yüzden bir dilden başka bir dile birebir tercüme çoğu zaman mümkün olmaz. Ekvator bölgesinde yaşayan birine kar, buz, ayaz, kış hele karakış onun dilinde nasıl anlatılabilir?

Dil, aynı zamanda canlı olduğu için milletin ortak kültürüyle yol alarak varlığını devam ettirir. Bunun doğal bir sonucu olarak zamanla bazı kelimelerin kullanımdan kalkması, (bir zamanlar *gözgü* derken bunun yerine Arapça *ayine* > *ayna* sözünü aldığımız gibi) unutulması, yerini başka kelimelere bırakması kaçınılmaz olduğu gibi dil de başka dillerden, kültürlerden, coğrafyalardan... elbette etkilenecektir. Ancak bu tesir kendi değerlerimizi, kendi kültürümüzü unutturacak düzeyde olursa işte o zaman yarar yerine zarar vermeye başlar.

Türk milleti, tarihî süreçte çok hareketli bir hayat yaşamış, farklı coğrafyaları vatan edinmiş, farklı milletlerle diyaloga girmiş, farklı milletleri içinde yaşatmış, onların diline kelimeler verdiği gibi onların dilinden de kelimeler almıştır. Bilim dilinin Arapça, edebiyat dilinin Farsça olduğu dönemlerde bu dillerden çok sayıda kelime, dilimize girmiştir. Öyle ki Osmanlı Türkçesi döneminde Türkçe; Arapça, Farsça ve Türkçeden mürekkep bir dil hâlini almıştır. Elbette sokakta konuşulan dille kütüptevde, neşriyatta kullanılan dil aynı değildi.

Âlimler ve edipler, eserlerinde kullandıkları Arapça ve Farsça kelimelerin anlamlarını, bu dillerin gramerlerini biliyorlardı. Onların kullandığı kelimelerden bir kısmı zamanla değişik vesilelerle halkın diline de girdi. Bu süreçte meşhur galatlar da ortaya çıktı. Kelimelere sözlük anlamları dışında

anlamlar yüklenildiği de oldu. Durum böyle olunca sezgiye dayalı “anlama” ön plana çıktı. Çok anlayışlı bir millet olduğumuz (leb demeden *Çorum’u* anladığımız) için muhatabın ne dediğini değil ne demek istediğini anlayarak buna göre mukabelede bulunuyoruz. Elbette muhatabın idrakine göre de zaman zaman çok vahim iletişim kazaları da yaşanmış, bunlardan bir kısmı nüktelere konu olmuştur.

Millet olarak sözlük kullanma alışkanlığımızın pek yaygın olmadığı söylenebilir. Hatta dil ve edebiyat uzmanlarından bazılarının yazdıkları dikkatle okunduğunda onların da sözlükle aralarının pek hoş olmadığı neticesi çıkarılabilir. Burada belki de en önemli sorun, anlamı bilindiği zannedilen kelimelerdir.

Vaktiyle bazı hocalarımız “Anlamını bilmediğiniz kelimeler için sözlüğe bir kez bakın, anlamını bildiğiniz kelimeler için **iki** kez bakın.” tembihinde bulunurlardı. Onlara da kendi hocaları bu nasihati, zaman zaman tekrar ederlermiş. Bu sözün hikmetini kavrayabilmek için de bir kültüre sahip olmak gerektiğini, zamanla daha iyi anladık. Veciz bir sözün, bir beytin, bir nüktenin muhtevisiyatını başkalarına aktarmak gerektiğinde, o ifadede geçen anlamını bildiğimizi zannettiğimiz kelimeler için sözlüğe bakınca bu sözün hikmetini o zaman daha iyi kavradık.

Öğrencilerime de bu gerçeği kavratmak, onları sözlüğe bakmaya yönlendirmek, bu konuda alışkanlık edinmelerine yardımcı olmak için onlara anlamlarını bildiklerinden emin oldukları bazı kelimelerin sözlük anlamlarını, kökenini yıllarca sordum. Ne yazık ki bugüne kadar bir kez olsun doğru karşılık veren çıkmadı. Kökenini, anlamını sıkça sorduğum kelimelerden biri de *dünya*dır: Üzerinde yaşadığımız bu gezegene Araplar niçin *dünya* adını vermişlerdir? Bu kelimenin kökeni nedir? Bunun Türkçesi nedir? Verilen karşılıklar, birçoğunuzun tahmin ettiği gibiydi.

Babama değerimi sordum “dünyalar kadar” dedi. Dünyanın değerini sordum “beş para etmez” dedi. Nüktesini ipucu olur ümidiyle tekrar etmem de hiç işe yaramadı.

Gerçi Osmanlıca-Türkçe, Arapça-Türkçe sözlükler dâhil olmak üzere pek çok sözlükte (hatta

çoğu etimolojik sözlükte) bu kelimenin köken anlamının, konuluş anlamının bulunmaması da ayrı bir garabettir.

Arapça *denî* sözünden türetilen *ednâ* (1. *Daba aşığı, alçak, a'lâ karıştı. 2. Pek bakîr, hor zavallı... 3. Bayağı, adi.*) (Parlatır, 2006: 382) kelimesinin müennesi olan *dünya* kelimesi, *alçak yer* anlamındadır. İstilahta *değersiz, fani, geçici, boş* anlamlarını da içerir. Öncelikle bilinmesi gereken anlam da budur. Dünya kelimesi Tietze'nin etimolojik sözlüğünde “**dünya/dünye** ‘kürreiarz’ < Ar. *dunyâ* a.m. [|dny| kökünden]. asıl mânâsı alçak yer, aksi **uqbâ** öbür dünya, ahiret dünyası.” (Tietze, 2002: 673) olarak tanımlanmıştır.

Diğer bir sözlükte ise tanım, şöyledir:

“DÜNYA: Arapça yakın, alçak gibi lügat anlamlarına karşılık, üzerinde yaşadığımız şu gezegenin adıdır.

Tasavvufta, dünya çeşitli şekillerde tanımlanmıştır: “1- Seni Allah’tan alıkoyan her şey, 2- imtihan yeri, 3- Ahiretin tarlası, 4- Geçici, fani yer. Dünya ile ilgili olarak dervişler: “Yalan dünya”, “yalancı dünya”, “dünya malı dünyada kalır” demişlerdir. Dünya ayrıca cadı, yılan, zehir ve fabi-şeye benzetilmiştir.” (Cebecioğlu, 2009:)

*Dünyanın ne olduğunu bilen ecdad, dünyaya ancak hak ettiği kadar değer vermeye özen göstermiştir. Han, hamam, kervansaray, imaret, cami, medrese, köprü gibi sadakayıcıya amacıyla inşa edilen yapılarda dayanıklı malzeme tercih edilirken konut için aynı hassasiyet gözetilmemiştir. Büyüklere bir kısmı *tapuda kayıtları bulunmamasını*, hamde vesile olarak değerlendirmişlerdir. Zira *dünyanın* (malın) hesabını vermek de kolay değildir.*

Nükte bu ya *Harun Reşit, kardeşi Behlül-i Dâna’ya bir gün “Behlül, babamızdan kalan malları paylaşalım. Sana yeni bir ahır yapalım, eski ahır bana kalsın. Hayvanları otlamaya bırakalım. Akşam senin ahıra gelen mallar senin benim ahıra gelen mallar benim olsun. Anamız bakıma muhtaç ona da sen bakacaksın.”* der. Behlül bu tekliflerin hepsine “*hay hay, olur*” der. *Akşam olunca hayvanlar eski ahıra alışık oldukları için eski ahıra girerler. Tek küçük dana Behlül’ün ahırına girer.*

Bu kez Behlül der ki “Ağabey sen ne söylediyisen ben kabul ettim. Benim de senden bir isteğim var sen de bunu kabul et.” Harun Reşit, deli olduğunu düşündüğü kardeşinden dâbiyane bir fikre ihtimal vermediği için “tamam” der. “Sen ne istersen onu da ben yapacağım.” Bunun üzerine Behlül, bir ateş yakar, üstüne de bir sac koyar. Sac iyice ısındıktan sonra der ki “Şimdi bir ahiret provası yapalım. Sacın üzerine çıkıp mallarımızı sayalım, mallarımızın hesabını verelim. Haydi önce sen buyur.” Harun Reşit sacın üstüne çıkamaz çıksa bile yanmadan mallarını sayıp bitiremeyeceğini anlar. Korkusundan “olmaz, önce sen çık” der. Behlül, “peki” der. Sıcak sacın üzerine çıkar, “bir anam, bir danam” der ve iner. Harun Reşit, deli dediği Behlül’ün ne anlatmak istediğini anlamasına anlar ancak ne yazık ki iş isten geçmiştir.

“Ârife tarif gerekmez.” Bu malum. İrfanı, burada verilmek istenenleri tam olarak kavrama hususunda zorlananların yardımına sözlükler yetiştirecektir. Ancak yine ne yazık ki dünyanın anlamını eskilerin tabiriyle “efradını cami, ağyarını mani” tarzda veren sözlük, çok az. Dünya sözü için Arapça-Türkçe birçok sözlük dâhil olmak üzere baktıklarım arasında diğer sözlüklerde verilen anlamları da içeren en kapsamlı ve bol örnekli tanım, Yaşar Çağbayır’ın hazırladığı *Ötüken Türkçe Sözlük*’te yer almaktadır. Buyurun size **bir dünya** anlam:

“**dünya**, [Ar. denî’ (alçak) > dena’et (alçaklık) > dünyâ (alçak yer)] (dünya:) {OsT} is. 1. (Baş harfi büyük) Güneş sistemine bağlı gezegenlerden üzerinde yaşadığımız gök cismi; yer küre; Yer. 2. Bu gezegenin dış yüzü; yeryüzü. 3. Yeryüzünde yaşayan insanların hepsi; insanlık. 4. Var olan, algılanan nesnelere, maddesi olan her şeyin, canlı yaratıkların tümü; âlem; evren; kainat. 5. Herkes; el gün. 6. İnsanın çevresini oluşturan ve kendi dışındaki her şey; ortam. 7. Çok büyük kara parçası. 8. Çok büyük kalabalık. 9. İnançları ve toplumsal faaliyetleri ortak olan ülkeler topluluğu. 10. Düzenleri bakımından diğerlerinden ayrılan ülkeler topluluğu. 11. Belli bir iş veya gruplaşmayı meydana getiren insanlar topluluğu. 12. İnsanlar tarafından bulunup geliştirilen ve işletilen sistemler veya soyut kavramlar. 13. Özel bir bakış açısı içinde toplanan veya yaşayışını ona göre düzenlemiş olan kişiler. 14.

Manevi hayat dışında kalan yaşayış. 15. Her şey, pek çok şey. 16. Duygu, düşünce ve hayale bağlı soyut ortam. 17. Birbiriyle yasal bağlantısı olan, bir düzenle belirlenmiş tek şeylerin ve olayların bütünü. 18. Aynı yasalar ve aynı düzene bağlı olan nesnelere, varlıkların oluşturduğu bütün. □ **dünya adamı**, Yaşamının, rahat etmenin yolunu bilen kimse; çalışmalarını ve dikkatini yaşadığı anın iyi geçmesine yönlendiren kimse. || **Dünya ahret kardeşim olsun**. Karşı cinsten birine kardeşlik duygusundan başka bir gözle bakılmadığı ifade eden söz. || **dünya âlem**, Herkes, bütün insanlar. || **dünya başına dar olmak**, Büyük bir sıkıntı içinde bunalmak; çok sıkıntı çekmek. || **dünya başına yıkılmak**, Büyük bir felakete uğrayıp umutlarını ve mutluluğunu yitirmek. || **dünya bir araya gelse**, 1. Bütün insanlar aksi tezle karşı çıksa bile... 2. En olmaz şey olsa bile... || **dünyada**, Hiçbir zaman; asla. || **dünyada olmaz**, Kesinlikle olmaz; hiç mümkün değil. || **dünyadan elini eteğini çekmek**, 1. Toplum yaşamına katılmamak; bu hayatla ilgili çok az şeyle yetinmek; inzivaya çekilmek. 2. Olmek. || **dünyadan geçmek**, Hayatla ilgisi kalmamak. || **dünyadan haberi olmamak**, Çevresinde olup bitenlerden habersiz olmak; etrafı ile ilgilenmemek. || **dünya-dâr**, {OsT} Dünya işleriyle uğraşıp servet yapan kimse. || **dünya durdukça**, Sonsuza kadar; ebediyen. || **Dünya durdukça durasın!** Çok yaşamasını dileme sözü. || **dünya evi**, Evlilik. || **dünya evine girmek**, Evlenmek. || **dünya görmüş**, Çok geçmiş, Çok yer görmüş ve çok yaşamış kimse. || **dünya görüşü**, 1. Kişinin dünyayı kavrayış ve algılayış biçimi. 2. fel. Kainatın yaratılışını ve varlığını; hayatın anlamını, amacını, değerini; insanın varlığını, var oluş gayesini ve davranışlarını bütünüyle kavramaya çalışan genel düşünce. || **dünya gözüyle**, Sağlığında; yaşarken; ölmeden. || **dünya gözüne zindan olmak**, Büyük bir karamsarlık ve umutsuzluk içine düşmek || **dünya güzeli**, Çok güzel. || **dünya kadar**, Pek çok. || **dünya kelamı**, Dinî inanç ve Allah’ın indirdiği ayetlerden başka söylenen sözler. || **dünya kelâmı etmek**, Olup bitenlerden, günlük işlerden konuşmak. || **dünyalar** (benim, onun) **olmak**, Çok sevinmek. || **dünya malı**, 1. Varlık; servet. 2. insanın huzurunu sağlayacak ve boşuna gidecek ortam ve şartların tümü. || **dünyanın**, Pek çok; aşırı; besapsız. || **dünyanın çivisi çıkmak**, İnsanların akıl almayacak kadar kötülükler içinde buldukları bir ortam oluşmak. || **dünyanın dört bucağı**, Yeryüzünün her

yeri; her taraf. || dünyanın kaç bucak olduğunu göstermek, 1. *Dünyada insanın başına ne gibi kötülükler ve güçlükler gelebileceğini öğretmek.* 2. *iyi bir ders verecek kötülük yapmak.* 3. *Gerekli cezayı uygulamak.* || **dünyanın kaç bucak olduğunu anlamak**, *Gördüğü veya yaşadığı kötü bir deneyim ile iyi bir ders almak.* || **dünyanın öbür ucu**, *Çok uzakta olan veya gidilmesi mümkün olmayan yer.* || **Dünyanın ucu uzundur.** 1. *İnsan yaşadıkça çok değişik olaylarla karşılaşır.* 2. *İnsan yaptığı için karşılığını muhakkak görür.* || **Dünya'nın yedi harikası**, *İlk Çağda yapılmış bulunan ve o zamana kadar daha büyüğü ve muhteşemi yapılamamış bulunan Mısır piramitleri, Babil'in asma bahçeleri, Zeus heykeli, Efes'teki Artemis tapınağı, Rodos heykeli, İskenderiye feneri ve Halikarnas'taki mozole.* || **dünya nimeti**, 1. *Varlık; servet.* 2. *İnsanın huzurunu sağlayacak ve hoşuna gidecek ortam ve şartların tümü.* || **dünya penceresi**, *mecaz.* Göz. || **dünya-perest**, {OsT} 1. *Dünyaya tapan.* 2. *Hırslı; mal düşkünlü.* || **Dünya varmış!** *Sıkıntudan kurtulup rahata eren kişinin mutluluk ifadesi.* || **dünyasın değişmek**, {eAT} *Öbür dünyaya geçmek; ölmek.* } **dünyasın değşürmek**, {eAT} *Ölmek.* || **dünyaya gelmek**, *Doğmak.* || **dünyaya getirmek**, *Doğurmak.* || **dünyaya gözlerini kapamak**, *Ölmek.* || **dünyaya kazık çakmak**, 1. *Ölmeyecekmiş gibi çalışmak.* 2. *Uzun ömürlü olmak.* || **dünyayı anlamak**, *Hayat deneyimleri kazanmak.* || **dünyayı başına dar etmek**, *Birini çok sıkıntılı bir duruma sokmak.* || **dünyayı gözü görmemek**, *Üzüntü, karamsarlık veya öfke yüzünden davranışlarını kontrol edemez olmak.* || **dünyayı haram etmek**, *Bir yeri veya ortamı çekilmez, yaşanmaz duruma getirmek; eziyet etmek.* || **Dünya yıkılsa umurunda değil!** *Hiçbir şeyle ilgilenmez; sorumluluk duymaz; tasarsız; kaygısız.* || **dünyayı toz pembe görmek**, *Hayatın güçlüklerini, üzücü yanlarını boş karşılayıp geleceğe daima iyimser gözle bakmak.* || **dünyayı yutmak**, *Pek çok mal mülk edinmek; yayılmak; her yeri ele geçirmek.* || **dünyayı zindan etmek**, *Birinin hayatını çekilmez, yaşanılmaz hâle getirmek; eziyet vermek.* || **dünya yüzü görmemek**, 1. *Sürekli kapalı bir yerde kalmak veya öyle bir yerde çalışmak.* 2. *Mutsuzluk içinde yaşamak*” (Çağbayır: 2007, 1327)

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük*'te yer alan bütün kullanımlara -“**dünyanın tadını çıkarmak** bütün zevklerden yararlanmak,

mutlu ve rahat yaşamak” (TDK, 1998: 654) hariç-Çağbayır'ın sözlüğünde yer verilmiştir.

Bunlara bir de *dünya* kelamının geçtiği

“*Adudan intikam almak gibi dünyada kam olmaz. Ar dünyası değil, kâr dünyası. Başın sağlığı, dünya (-nın) varlığı. Cennet de bu dünyada cehennem de. Deh! denmiş dünyayı, çüç! diye sen mi durduracaksın? Dünya bir gemi, akal yelkeni, fikir dümeni, kolla kendini, göreyim seni. Dünya bir, işin bin. Dünya bir yağlı kuyruktur; yiyebile-ne aşk olsun. Dünya bol olmuş neye yarar, pabuç dar olduktan sonra. Dünyada tasarsız baş bostan korkuluğunda bulunur. Dünya dört (kırk) kulplu bir kazan, bir kulpundan tut da kazan. Dünya gençten gence, dinçten dince. Dünya iki kapılı handır. Dünya malı dünyada kalır. Dünyanın iki başı (ucu) bir (araya) gelmez. Dünyanın ucu uzun(-dur). Dünya ölümlü, gün akşamı. Dünya (Peygamber) Süleyman'a bile kalmamış. Dünya tükenir, yalan tükenmez. Dünyayı sel bassa ördeğe vız gelir. Dünyayı umutla yemişler. Etme bulma dünyası. Geçim dünyası. İn kalk (çık) dünyası. Kavanoz dipli dünya. Seraskere dana güttiiren dünya. Tabağa sorarsan dünyada fena koku olmaz. Zengin iki dünyası da mamurdur.*” (Aksoy, 2010)

atasözleri, deyimler, kelamıkibarlar da eklenirse *dünyanın kaç bucak* olduğu, bilmem tam olarak anlaşılabilir mi?

Dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır, diyen kişi bu durumu ne kadar veciz etmiştir. Şimdi kendimize şunu sorabiliriz: Acaba benim dünyam ne kadar geniş?

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ömer Asım; Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2010.
Aksoy, Ömer Asım; Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2010.
Cebecioğlu, Ethem; Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Ağaç Yay., İstanbul, 2009.
Çağbayır, Yaşar; Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2007.
Ergin, Muharrem; Orhun Abideleri, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1980.
Parlatır, İsmail; Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınları, Ankara, 2006.
TDK, Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1998.
Tietze, Andreas; Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı, Simurg Kitapçılık, İstanbul, 2002.